

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

بسیج بیست میلیونی

فلسفه، کارکردها، صدور الگوی فرهنگ و تفکر بسیجی

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: گروه سیاسی

- بسیج ابتکار بزرگ امام برای مردمی کردن دفاع و حفاظت از انقلاب در ابعاد مختلف است.
- بسیج در قالب اقشار و گروه های مختلف اجتماعی در عمق جامعه نهادینه شده است. در این میان بسیج دانشجویی فعالیت چشمگیرتری داشته است. این امر با توجه به قرابت فرهنگ دانشجویی و زیست جوانی و بسیجی قابل درک است.
- بسیج در دوران دفاع مقدس در عرصه دفاعی و در سال های بعد در عرصه فرهنگی و بسیج سازندگی خدمات در خوری داشته است.
- حزب... لبنان، حشدالشعبی عراق، انصارا... یمن نمونه های الهام گیرنده از بسیج مستضعفین انقلاب اسلامی است.

□ مقدمه

تشکیل بسیج مستضعفین را می توان از جمله ابتکارات تاریخ ساز امام راحل برای تضمین حفاظت و حراست از انقلاب با تکیه بر بنیان های مردمی دانست. بی شک علل مانایی هر چیزی همان علل پیدایی آن است. از آنجا که پیدایی انقلاب اسلامی بیش از هر چیز در بنیان مردمی و البته هدایت های عالمانه رهبر کبیر انقلاب و ایمان و اعتقاد مردم ریشه داشته، مانایی انقلاب اسلامی نیز متکی به اراده ملت است. از این جهت تاسیس نهاد بسیج برای تضمین مردمی شدن امنیت و دفاع و جهاد و البته گستردن دامنه آن به دیگر عرصه های سازندگی به خصوص بعد از دفاع مقدس؛ کارنامه درخشانی از فعالیت بسیج مستضعفین را به منزله شجره طیبه انقلاب برجا گذاشته است. گسترش کمی و کیفی بسیج، شکل گیری و هویت یابی بسیج در اقشار مختلف مردم و به خصوص ابعاد و جلوه های نظامی امنیتی؛ اقتصادی و سازندگی، فرهنگی و معنوی، موجب پویایی و بالندگی بسیج در دهه های اخیر پساجنگ تحمیلی شده است. این الگوی موفق از مردمی کردن دفاع و سازندگی اکنون الهام بخش ملت های منطقه به خصوص در لبنان و عراق و یمن شده است. شکست رژیم صهیونیستی در جنگ ۳۳ روزه و ۲۲ روزه و غائله اخیر در غزه، شکست داعش در عراق، ناکامی متحدان غربی - عربی در سوریه و به خصوص ناکامی اخیر این ائتلاف شوم در یمن را می توان حاصل صدور تفکر و الگوی بسیج مستضعفین دانست که این واقعیت یادآور تحقق این سخن تاریخی امام راحل است که اگر نوای دلنشین تفکر بسیجی بر کشوری طنین انداز شد چشم طمع دشمنان و جهانخواران از آن دور خواهد گردید.

نوشتار حاضر ضمن مروری کوتاه بر فلسفه بسیج به ابعاد و کارکردهای مختلف بسیج و نیز اقشار و گروه های اجتماعی زیر مجموعه بسیج که فعالیت بیشتری دارند و نیز الگوگیری کشورهای منطقه از بسیج، پرداخته است.

□ طرح مسئله

در ابتدای انقلاب بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) با تبیین استراتژی مردم محوری و تعیین نقش مردم در مشارکت برای سازندگی کشور و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی، با صدور فرمان تاریخی خود مبنی بر تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی، یکی از مستحکم ترین و قوی ترین موانع دفاعی را قبل از شروع رسمی هرگونه تهدید، در برابر دشمنان نظام ایجاد کردند؛ به طوری که این تشکل مردمی به راحتی توانست به عنوان یک نیروی بازدارنده مناسب و قوی در برابر هزاران تهدید و توطئه در شرایط مختلف وارد عمل شود و به مقابله مؤثر با تهدیدات دشمن بپردازد.

حضور بسیج در طول ۸ سال دفاع مقدس تنها بخشی از نقش آفرینی این نیروی عظیم مردمی محسوب می شود. این سازمان مردمی به سرعت و همگام با حضور فعال در جنگ موفق شد قابلیت های متعدد خود را برای حضور در عرصه های مختلف به اثبات رسانده و با انجام ماموریت های گوناگون و در عین حال متنوع، مفهوم جدیدی را از نظامی بودن ارائه کند و به یکی از گسترده ترین

سازمان‌های کشور تبدیل شود. مسئله اصلی تحقیق حاضر ابعاد و زمینه‌ها و جلوه‌های هویت بخشی و کارکردی بسیج مستضعفین به خصوص در دوران پس از جنگ تحمیلی است.

□ هدف و ضرورت

- اهمیت بازشناسی برکات و اثرات وجودی بسیج مستضعفین
- فهم و درک چرایی تداوم حیات وجودی بسیج و استمرار کارکردهای آن
- شناخت قلمرو و کارکردهای مختلف جهادی؛ فرهنگی و اقتصادی سازندگی بسیج
- شناخت مولفه‌های مهم الهام بخش بسیج در جنبش‌ها و حرکت‌های مقاومت در کشورهای منطقه
- **زاویه دید** این پژوهش کارکردی و ساختاری است. این تحقیق سعی می‌کند به مهم‌ترین پرسش‌های مطرح پیرامون بسیج بپردازد. از این جهت رویکرد جامع‌نگری دارد.

□ سوالات تحقیق

- ۱- فلسفه وجودی بسیج چیست؟
- ۲- تحقق بسیج در ابعاد مختلف آن چه کارکردهایی در جمهوری اسلامی داشته است؟
- ۳- بسیج مستضعفین در چه اقصا و طبقاتی از جامعه نمود موفق داشته است؟
- ۴- الگوی بسیج در دیگر کشورها از جمله لبنان، عراق و یمن چگونه صادر شده است؟

□ روش تحقیق

این تحقیق از حیث هدف توصیفی از نوع کاربردی و اسنادی با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای است.

□ پیشینه پژوهش

با وجود تحقیقاتی که در باره ابعاد فعالیت بسیج نوشته شده است اما گذشته از چند پایان نامه و مقالات مندرج در فصلنامه پژوهش‌های راهبردی بسیج تحقیق عالمانه درباره بسیج ناکافی است درباره الگوگیری از بسیج در دیگر کشورها تقریباً کار علمی جدی صورت نگرفته است. پژوهشگران مدیریت و اقتصاد به ابعاد کارکردی بسیج در حوزه سازندگی و اقتصاد مقاومتی آثاری را بر جا گذاشته‌اند. درباره اقصا مختلف بسیج مانند بسیج دانشجویی یا کارکنان دستگاه‌ها، تحقیقات موردی و تک‌نگاشته‌هایی وجود دارد.

□ پاسخ به سوالات

۱. فلسفه وجودی تشکیل بسیج

انقلاب اسلامی ایران مانند هر انقلاب دیگر پس از پیروزی اقدام به تشکیل هسته‌های مقاومت، کمیته‌های انقلابی و امثال آن در برابر تهدیدات داخلی و خارجی برای تثبیت انقلاب نمود. در واقع نیروهای داوطلب مردمی برای مقابله با بقایای رژیم سابق، خطر مربوط به توطئه‌های براندازی، مقابله با شرایط شکننده امنیتی و برای صیانت از حرکت پیروز مردم در تشکل‌هایی مانند کمیته‌های انقلاب، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج سامان یافتند.

امام خمینی (ره) در این رابطه چنین می‌فرماید:

« قضیه بسیج، همان مسئله ای است که در صدر اسلام بوده است این مسئله جدید نیست، در اسلام سابقه داشته است و چون مقصد ما اسلام است، باید هر جوانی یک نیرو باشد برای دفاع از اسلام و همه مردم و هر کسی در هر شغلی که هست مهیا باشد برای جلوگیری از کفر و هجوم بیگانگان.»

امام خمینی (ره) روز پنجم آذر ۵۸ یعنی حدوداً یکسال قبل از آغاز جنگ تحمیلی تشکیل بسیج را اعلام کردند و در تشریح هدف از تشکیل بسیج گفتند که:

«مملکت اسلامی باید همه‌اش نظامی باشد و تعلیمات نظامی داشته باشد.»

در حالت کلی می‌توان گفت که هدف از تشکیل بسیج را قرآن بیان نموده و در سوره توبه آیه ۴۰ می‌فرماید: «انفروا خفاً و ثقلاً و جاهدوا باموالکم و انفسکم فی سبیل الله ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون»؛ با کیفیت مختلف حرکت کنید و کوچ کنید در حالیکه با بار سبک هستید. مجهز باشید و جهاد کنید با مال و جانتان در راه خدا. به هر حال هدف از تشکیل بسیج را جذب آموزش، سازماندهی نیروهای مردمی دانسته و اصلی‌ترین مسئله بسیج، بکارگیری نیروهای مردمی در ماموریت‌های محوله با توجه شرایط سنی بسیجیان اعم از دانش آموزی، دانشجویی، کارگری، کارمندی، عشایر و غیره می‌باشد. تشکیلات بسیج به علت ساخت مردمی از یک طرف و گستردگی آن از طرف دیگر باید طوری تنظیم شود که هم در زمان صلح و هم در زمان جنگ بتواند کارآیی لازم را داشته باشد.^۱

در یک تعریف، بسیج نهادی است که بسترهای متناسب با شرایط زمانی و مکانی را برای خدمت رسانی داوطلبانه و سودمند اجتماعی توسط نیروهای با انگیزه‌های درونی (خودانگیخته) سامان یافته‌اند. بسیج برآیند همه قوای ملی بوده و هست و همه اقشار ملت سهامدار این سرمایه عظیم ملی‌اند. دقیقاً از همین جهات است که بسیج مثل همه ارزش‌های مقدس دینی و میهنی ما میراث مشترک و غرورآفرین همه ایرانیان است. چه آنان که در جهاد مقدس هشت ساله شرکت کردند و داغ زخم‌های آن را بر پیکر خود احساس نمودند و چه آنان که به سبب محدودیت‌ها و معذوریت‌ها (همچون بانوان، خردسالان و ناتوانان) از شرکت مستقیم در آفرینش آن افتخارات تاریخی بازماندند. بسیج تنها ارتش شکست‌ناپذیر دنیا از سوی امام خمینی (ره) به عنوان لشکر مخلص خدا نام گرفته است، لشکری که با تدبیر محمدی در سر متکی و مجهز به فطرت فاطمی با حلم حسنی، شجاعت حسینی، عبادت سجادی، در جستجوی تأمین و تحقق عدالت علوی و حکومت مهدوی است. می‌توان گفت بسیج نیرویی است مردمی برای دفاع خالصانه و داوطلبانه از انقلاب و نظام و کمک به پیشرفت و نیز رفع و مدیریت بحران‌ها در همه عرصه‌ها و زمان‌ها از جانب همه اقشار و نیروهای مردمی که اساس انقلاب و نظام و قانون اساسی و تفکر ولایی را پذیرفته‌اند. با توجه به جایگاه بسیار حساس بسیج در نشان دادن چهره نظام جمهوری اسلامی و ایجاد جاذبه در درون جامعه برای مشارکت و جذب هر چه بیشتر جوانان و نوجوانان به سمت الگوهای سازنده مبتنی بر هویت ملی - مذهبی از دیدگاه مقام معظم رهبری، بسیج و بسیجی مسئولیتی سنگین را به عهده داشته و توانست یک ارتش معنوی مردمی را پایه ریزی کند.

فلسفه وجودی بسیج فقط به جنگ و مسئله نظامی محدود نمی‌شود و امنیت داخلی کشور در سخت‌ترین شرایط یعنی دوران فعالیت منافقین و دیگر گروه‌های ضد انقلاب که با کمک کشورهای خارجی ذی نفع در ایران درصدد آشوب و تنش و تجزیه و

۱. <http://www.pnu.ac.ir/portal/Home/Default.aspx?CategoryID=۳۹b۵۶۱۴۹-f۸۶۰-۴b۰۱-۸۶۲e-۴۲۳۵۵۰۱۴۴۲۲۰>

جدایی قسمت‌هایی از خاک کشور بودند، به مدد نیروی بسیج و پایگاه‌های مقاومت حفظ شد. در حوادث طبیعی و بلایا، همچون زلزله، سیل و طرح واکسیناسیون فلج اطفال حضور بسیجیان گره‌گشای مشکلات و مایه دلگرمی مردم و مسئولان بوده است.

بنابراین عمده‌ترین مسئولیت‌های این نهاد انقلابی عبارتند از:

- جهاد مداوم و همه‌جانبه علیه طاغوت و مظاهر آن

- ایجاد امنیت در داخل کشور و حفظ امنیت برقرار شده در ابعاد گوناگون (سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، اطلاعاتی، روانی و...)

- مشارکت و همکاری موثر در طرح‌های بزرگ ملی و اضطراری

«بسیج انقلاب اسلامی ایران بیش از آنکه دارای سازمان رزمی مشخص باشد، دارای یک فرهنگ و تفکر است که شالوده اصلی آن را تشکیل می‌دهد...»^۱

فلسفه وجودی بسیج را از راه شناخت انگیزه فعالان بسیجی در این نهاد مردمی را نیز می‌توان دریافت، تحقیقات موجود حاکی است انگیزه‌های فعالان بسیجی عبارتند از: انگیزه پیشرفت، پیوند جویی، قدرت نظام، تکلیف‌مداری، دفاع از مظلوم.^۲

۲. بسیج و نیروهای مردمی اقشار و طبقات اجتماعی

بسیج لشکری بود فراهم آمده از آحاد ملت از کارگر و کشاورز و دانش‌آموز و دانشجو، از شیعه و سنی، از صاحبان دیدگاهها و اندیشه‌های مختلف که قصد دفاع از میهن و انقلاب و همه ارزش‌های دینی و میهنی و بیرون از قالب‌های کلاسیک نظامی شکل گرفت. از این حیث بسیج را نباید یک قوه نظامی بلکه استعداد و توانایی دفاع ملی ارزیابی کرد و دقیقاً از همین روست که بسیج شکست‌ناپذیر است. در تمام طول مدت جنگ تحمیلی صرف‌نظر از خدمات و رشادت‌های به یاد ماندنی نیروهای ارتش و سپاه و جهاد، این بسیجیان بودند که بار اصلی دفاع مقدس را بر شانه‌های ضعیف اما استوار از ایمان خویش کشیدند. در حال حاضر بسیج طلاب و روحانیون، بسیج نخبگان، بسیج ورزشکاران، بسیج مساجد و محلات، بسیج هنرمندان، بسیج کارگری، بسیج علمی، پژوهشی و فناوری، بسیج حقوقدانان، بسیج عشایری، بسیج پیشکسوتان، بسیج کارمندان، بسیج مداحان، بسیج دانش‌آموزی، بسیج سازندگی، بسیج اصناف، بسیج دانشجویی، بسیج جامعه پزشکی، بسیج جامعه مهندسين، بسیج اساتید، بسیج جامعه زنان، بسیج فرهنگیان، بسیج ادارات و وزارتخانه‌ها و سازمان اردویی راهیان نور و گردشگری جزء تشکلهای سازمان بسیج مستضعفین می‌شود.^۳ شاید بتوان گفت روحیه و منش بسیجی بیش از همه با جوانان پیوند خورده است. از آنجا که اکثریت قاطع بسیجیان دوران دفاع مقدس را جوانان تشکیل می‌دادند در دوران بعد از جنگ تحمیلی نیز بسیج دانشجویی فعالیت و نمود جدی‌تری داشته است. امام راحل در آخرین نوشته‌های خود بر اهمیت تشکیل بسیج دانشجو و طلبه تأکید کردند. با وجود گسترش همه‌جانبه فعالیت بسیج دانشجویی اما به نظر می‌رسد بسیج طلاب از فعالیت چشمگیری در مقایسه با بسیج دانشجویی برخوردار نبوده است. موضوعی که به نوعی مورد اعتراض بسیج دانشجویی نیز قرار گرفته و این سازمان در نامه‌ای به مراجع عظام تقلید خواستار فعالیت نمودن بیشتر طلاب برای به دوش گرفتن مسئولیت‌های انقلابی شدند.^۴

در سال ۱۳۸۷ همزمان با نامگذاری سال نوآوری و به منظور هماهنگی، هدایت و توسعه هدفمند و شبکه‌سازی فعالیت‌های علمی در قشرهای دانشور بسیج اعم از اساتید، پزشکان، مهندسين، دانشجویان، طلاب، دانش‌آموزان و حقوقدانان، سازمان

۱ - محمدباقر حبیبی بررسی شاخص‌های فرهنگ و تفکر بسیج در اقشار بسیج فصلنامه مطالعات بسیج ۱۳۸۱ شماره ۱۶

۲ - علیرضا زینالی "سنجش انگیزه‌های غالب اقشار مختلف بسیج" مطالعات بسیج ۱۳۸۱ شماره ۱۶

۳ - <http://www.fdn.ir/news/13493>

۴ - <http://www.bso.ir/News/52753.html>

بسیج علمی، پژوهشی و فناوری تأسیس شد و در حال حاضر نیز شورای علمی بسیج در مرکز و استان‌ها، هادی این حرکت مهم هستند. بسیج علمی، جهاد علمی و جریان سازی گفتمان علمی در عرصه های ملی را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داده و اقداماتی را در دستور کار قرار داده است.

- بسیج دانشجویی

در میان سازمان‌های غیرانتفاعی، سازمان‌هایی که با رسالت و انگیزه های دینی و مذهبی تشکیل می‌شوند، با نام «سازمان‌های ایمان محور» شناخته می‌شوند. تعاریف، شناسایی وجوه اصلی و نوع شناسی‌های گوناگونی از این سازمان‌ها صورت گرفته و درباره مدیریت، رهبری، منابع مالی و موارد دیگر آنها پژوهش‌های بسیاری انجام شده است. در ایران علی‌رغم وجود فرهنگ اسلامی و به ویژه تشکیل سازمان‌های مبتنی بر ایمان پس از انقلاب اسلامی، پژوهش علمی بر روی این سازمان‌ها و شناسایی و حل مسائل آن‌ها به میزان پژوهش‌های متداول دنیا نرسیده است. یکی از مهم‌ترین سازمان‌های انقلابی و ایمان محور، «بسیج دانشجویی» است که با رسالت و انگیزه دینی تشکیل شده است. بسیج دانشجویی بر اساس فرمان تشکیل آن، یکی از ضرورت‌های انقلاب اسلامی است و وظیفه پاسداری از اصول اسلام ناب محمدی(ص) را در دانشگاه بر عهده دارد. ویژگی‌های دانشجویی بودن و داوطلبانه بودن این مجموعه، اهمیت پژوهش علمی درباره این سازمان مهم انقلاب اسلامی را از نظرها دور داشته است. هدایت چنین مجموعه‌ای همانند غالب سازمان‌های ایمان محور متکی بر تقویت باورهای ایمانی و نفوذ رهبری مبتنی بر انگیزه‌های دینی است.^۱

- بسیج فرهنگیان

جامعه فرهنگیان و به تبع آن بسیج فرهنگیان به لحاظ برخورداری از ویژگی‌های علمی - تخصصی، توزیع جغرافیایی و آمار جمعیتی، سهم قابل توجهی را در تحقق ارتش بیست میلیونی به خود اختصاص می‌دهند. یافته‌های پژوهش محمدباقر حبی نشان می‌دهد ترویج فرهنگ و تفکر بسیج مهم‌ترین کارکرد بسیج فرهنگیان در تحقق ارتش بیست میلیونی محسوب می‌شود. فعالیت‌های امدادی و اجتماعی، علمی، پژوهشی، فرهنگی، پرورشی به ترتیب مؤثرترین نقش را در تحقق ارتش بیست میلیونی ایفا می‌کنند. بسیج فرهنگیان بر اساس شرح وظایفی که توسط نیروی مقاومت بسیج برای وی مشخص و ابلاغ شده است، می‌تواند کارکردهای فرهنگی، اجتماعی، علمی، سیاسی و نظامی بسیار گسترده و مؤثری داشته باشد و در شرایط بحرانی، مسئولیت‌های بزرگ و سنگینی را به عهده بگیرد و با توجه به قابلیت‌های فراوانی که در آموزش و پرورش وجود دارد، با اعمال مدیریت صحیح، به خوبی از عهده نقش‌های مأموریتی و حضور در بحران‌ها برآیند^۲

- بسیج بانوان

جهاد در مکتب اسلام از فروع دین و از واجباتی است که استواری دین به آن بستگی دارد، زیرا اسباب سربلندی، اعتلا و کمال و استقلال جامعه مسلمانان می‌شود و آن را در برابر دیگر ملل و دشمن متجاوز آبرو و عزت می‌بخشد. با توجه به اینکه دفاع در هر جامعه اسلامی حالت و جوب همگانی دارد و چون مقدمه واجب نیز واجب می‌گردد و باید مسلمانان اعم از زن و مرد برای ایجاد زمینه آموزش و حفظ توانایی‌های دفاعی که خود مقدمه است کوشش نمایند، لذا بر زنان مسلمان نیز واجب است تا در جهات گوناگون، از جمله رزمی، نظامی برای مقابله با دشمن مهاجم به کشور اسلامی، آماده دفاع باشند. همین مسئله موجب شد تا آموزش نظامی خواهران نیز در بسیج آغاز شود.

۱ - محمدمهدی شاه آبادی، امین زلفی، «شناسایی قابلیت‌های لازم برای رهبری در سازمان‌های ایمان محور؛ مورد مطالعه بسیج دانشجویی»، دانشگاه تهران فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی سال دهم پاییز و زمستان ۱۳۹۵ شماره ۲ (پیاپی ۲۰)

۲ - محمد باقر حبی کارکردهای بسیج فرهنگیان در تحقق ارتش بیست میلیونی فصلنامه مطالعات بسیج زمستان ۱۳۸۵

علیرغم اظهارات مختلف امام خمینی (ره) در سالروز ولادت حضرت زهرا سلام... علیها پاسخ به نکات مبهم این مسئله را بدین صورت تبیین کردند. ایشان فرمودند: «حضرت زهرا سلام... علیها مجاهده و مخاطبه با حکومت‌های وقت داشت و آنها را محاکمه می‌کرده اند، شما باید از ایشان تبعیت کرده و به او اقتدا کنید تا در روز زن وارد شوید و اگر بپذیرید، هم باید در میدان تحصیل و علم و هم در میدان دفاع از اسلام مجاهده نمایید، که دفاع از اسلام از مهماتی است که بر هر مرد و زن و هر کوچک و بزرگی است. البته در آن محیطی که شما تعلیم نظام می‌بینید باید محیط آزاد و صحیح و همه جهات عفاف محفوظ گردد».

در همین راستا مرکز بسیج خواهران مأموریت جذب، آموزش و سازماندهی بانوان کشور را بر عهده گرفته و تاکنون توانسته است در امر آموزش خواهران در زمینه‌های نظامی، امدادگری، عقیدتی، سیاسی و سوادآموزی اقدامات مؤثری انجام دهد. نتیجه این اقدام در جنگ تحمیلی مشخص شد زیرا خواهران بسیجی در دوران دفاع مقدس در پشت جبهه‌ها حضوری فعال داشتند و در تهیه و تدارک وسایل مورد نیاز رزمندگان اسلام، زحمات فراوانی را متحمل شدند.

۳. ابعاد و حوزه‌های کارکردی بسیج

آنچه مسلم است یکی از ثمرات مفید و مؤثر انقلاب اسلامی ایران به رهبری و مدیریت امام خمینی (ره)، تشکیل و سازماندهی بسیج می‌باشد. نهادی با نام مناسب و پرمحتوا که با در نظر گرفتن ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، و عمرانی کشور، شاخه‌ها و زیر مجموعه‌های خود را به مرور تنومند ساخت و هم‌اکنون در تمامی اجزاء و نهادهای کشور به عنوان حامی و مشاور جامع نگر در حال خدمت رسانی می‌باشد. نهاد بسیج برای استفاده از تمامی ظرفیت‌ها و استعدادهاى مختلف اعم از زن و مرد در سنین متفاوت برنامه‌های مدون دارد.

- بسیج مهم‌ترین قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است.

طبق فرهنگ و مفاهیم قرآن کریم و معارف والای اسلام، حضور و بسیج مردم در همه‌ی مراحل ایجاد، برپایی و استقرار حکومت دینی نقشی بی‌بدیل و بسیار مهم ایفا می‌نماید. هنگامی که در آیات الهی و معارف دینی، زندگی انبیاء عظام و پیامبر گرامی اسلام (ص) را مورد بررسی و کنکاش قرار می‌دهیم، نقش مشارکت عمومی و بسیج مردم در تمام ارکان و سیستم سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی، اقتصادی و امورات دیگر نظام دینی، مشاهده و پی به ارزش و اهمیت آن می‌بریم. به طوری که بدون حضور بسیج مردمی، هیچ‌گونه نظام دینی نه تشکیل، نه استقرار و نه استحکام خواهد یافت.^۱

با توجه به جایگاه بسیار حساس بسیج در نمایاندن چهره نظام جمهوری اسلامی و ایجاد جاذبه در درون جامعه جهت مشارکت و جذب هرچه بیشتر جوانان و نوجوانان به سمت الگوهای سازنده مبتنی بر هویت ملی- مذهبی، بسیج و بسیجی مسئولیتی سنگین را برعهده دارد، همچون: خودسازی و تهذیب نفس و آمادگی فرهنگی- علمی و مجهز شدن به تمام امکانات و علوم زمانه، اخلاص، خودتکایی و نفی سلطه، آموزش نظامی، حفظ وفاق و وحدت، ایثار، از خود گذشتگی و پرسش پیرامون ابهامات مرتبط با سرنوشت ملی و ورود آگاهانه به صحنه‌های خطر و تهدید.

مسئولیت دیروز بسیج در دفاع مقدس و تداوم آن با شروع جنگ تحمیلی و حملات سهمگین نیروهای بیگانه به خاک و کیان کشور، سیل انبوه نیروهای مردمی برای دفع حملات به جبهه‌ها سرازیر شد. در این میان نقش بسیج به عنوان یک نیروی جوشیده از متن مردم انقلابی، در جهت دفاع از کشور پررنگ جلوه می‌کند.

۱ - محمدحسین صالح بیگی، «بررسی قرآنی ابعاد مختلف بسیج با تأکید بر دیدگاه‌های امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)» پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده اصول الدین ۱۳۹۵

در طول هشت سال دفاع مقدس، بسیج آنچنان درخشید که دشمنان اعتراف کردند (قدرتی که در بسیج نهفته، توان مقابله با یکایک ارتش‌های کلاسیک جهانی را دارد) بسیج وظیفه جذب، آموزش و سازماندهی نیروهای مردمی و اعزام آن‌ها به جبهه‌های نبرد را بر عهده داشت و توانست یک ارتش معنوی مردمی را پایه‌ریزی نماید.

- کارکرد فرهنگی بسیج

در این بعد می‌توان به ابعاد معرفتی، اخلاقی - عاطفی و رفتاری مانند اعتقاد به متعلقات ایمان، نیت الهی و ولایت‌مداری و نبایسته‌های فرهنگی در حوزه‌های معرفتی و رفتاری به موضوعاتی مانند غفلت از مبدأ و معاد، رها کردن تکلیف، غفلت از هشت سال دفاع مقدس قابل بحث است. در حوزه رفتاری موضوعاتی نظیر تولی و تبری و عدالت‌مداری قابل توجه است.

- کارکرد امنیتی بسیج

یکی از حیاتی‌ترین اهداف و منافع یک کشور تامین و تحفظ امنیت ملی است. وجود امنیت ملی دربردارنده شرایطی است که دولت - ملتی به خصوص دارای توانایی‌هایی باشد که بتواند با هر گونه تهدید یا اقدام علیه منافع و ارزش‌های مادی و معنوی خود که آنها را حیاتی قلمداد می‌نماید، مقابله کند. در جمهوری اسلامی ایران حفظ نظام سیاسی، حفظ و گسترش ارزش‌های اسلامی، حفظ تمامیت ارضی و حفظ و تامین منافع و نیازهای حیاتی اقتصادی جزو مهمترین اهداف و ارزش‌هایی قلمداد می‌شوند که تهدید علیه آنها تهدید علیه امنیت ملی به حساب می‌آید. این تهدیدات از دو بعد داخلی و خارجی قابل بررسی می‌باشند. نتیجه بررسی تهدیدات علیه نظام سیاسی - ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران ما را به دو دسته‌بندی هدایت خواهد کرد. دسته‌بندی اول براساس چگونگی پیشگیری و دسته‌بندی دوم مبتنی بر چگونگی رویارویی با تهدیدات و اقداماتی است که امنیت ملی کشور را به مخاطره انداخته‌اند. بسیج که نیروی مبتنی بر جنبه داوطلبانه و مردمی است با داشتن توانایی‌های فرهنگی و اجتماعی و گستردگی رده‌های تحت پوشش و به خصوص انعطاف‌پذیری و سرعت عمل، در عین هزینه‌بری اندک، در شرایطی که جمهوری اسلامی ایران با محدودیت‌هایی برای افزایش سطح بازدارندگی و توانایی ملی در ابزارهای متعارف قدرت ملی جهت مقابله با انواع متفاوت تهدیدات مواجه می‌باشد، نقشی حیاتی در تامین و تحفظ امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ایفا می‌نماید^۱

- کارکرد توسعه‌ای و سازندگی بسیج

خودباوری از مهمترین عناصر مقاومت هشت ساله کشور در یک جنگ نابرابر بود. اتکا به نیروهای داخل و استفاده از توان و ظرفیت موجود، بدون امید داشتن به قدرت‌های بزرگ نظامی و اقتصادی جهان، تک تک ما را مقاوم کرد. سختی داشت اما نتیجه دلخواه قطعی و تضمین شده بود. با تأکیدات مقام معظم رهبری بسیج وظیفه خود دید تا با رویکرد جدید موضوع توانمندسازی و ترویج اقتصاد مقاومتی و اشتغال‌زایی را در مناطق روستایی، شهری و نقاط محروم کشور، فعالیت‌های گروه‌های جهادی را هدفمند نماید. در این رویکرد علاوه بر ارائه خدمات توسط گروه‌های جهادی، با پرداخت تسهیلات ارزان قیمت، ارائه آموزش‌ها، حمایت و پشتیبانی - های اداری، تأمین ملزومات اصلی و مهم، با سهل‌ترین و ارزان‌ترین وجه و سرکشی‌ها و همراهی با خدمات‌گیرنده از سوی بسیج، بدون حتی ریالی اعتبارات دولتی در این عرصه، واحدهای تولیدی زود بازده کوچک در سراسر کشور راه اندازی شد و با این روش با

۱ - محمدتقی عرب‌نصرت‌آبادی نقش بسیج در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران - پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی ۱۳۷۶

۲- " اسماعیل احمدی معاون روابط عمومی اسبق سازمان بسیج مستضعفین مردمی کردن اقتصاد در بسیج" اداره پژوهش‌های خبری صدا و سیما ۱۳۹۵ کد پژوهش RE.22056

۴- محسن باقری نصرآبادی تحلیل نهادی خط مشی کارآفرینی عمومی، مطالعه موردی بسیج سازندگی - پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و معارف اسلامی دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۳

بکارگیری اصول اقتصاد مقاومتی تولید بومی افزایش یافته و به اقتصاد مردم به ویژه در روستاها و مناطق محروم کمک شده است.^۱ رهبر انقلاب در اهمیت بسیج سازندگی می‌فرماید:

انصافاً بسیج سازندگی خودش یک شعبه کار عظیم است. اگر شما با آموزش و پرورش همان طور که اول من گفته بودم می‌توانستید با هم هماهنگی کنید شما و آموزش و پرورش و مثلاً وزارت علوم، تمام اوقات تابستان، اوقات فراغت با بهترین کارها پر می‌شد و محصول آن چشم را پر می‌کرد. مگر ما نمی‌خواهیم امکانات کشور را امکانات دولت را کانال کشی کنیم به ابعاد زوایای این کشور که محرومند، خیلی خوب، این یکی از بهترین و امین‌ترین کانال‌ها این است این را نمی‌شود در ردیف کارهای دیگر قرار داد این کار خیلی مهم است. من تاکید می‌کنم مسئله بسیج سازندگی را.^۲

بر اساس قانون اصلاح موادی از فعالیت سازمان بسیج سازندگی مصوب ۱۳۸۶ اولویت طرح‌های بسیج سازندگی عبارتند از:

- سازندگی و محرومیت زدایی در روستاها و مناطق محروم و مرزی

- کمک به مردمی کردن اقتصاد و تلاش در جهت بهبود تولید و ایجاد امنیت غذایی به منظور جلوگیری از واردات (اقتصاد مقاومتی)

- گسترش، تقویت و توسعه اردوهای جهادی و هجرت

- شناسایی و ایجاد زمینه‌های اشتغال موقت و به دنبال آن ایجاد اشتغال دائم جوانان و کارجویان

می‌توان از جمله آثار و برکات سازمان بسیج سازندگی را به جز محرومیت زدایی؛ کارآفرینی دانست. کارآفرینی عمومی یکی از حوزه‌های ناب و خطیری است که با وجود سابقه طولانی نظری آن در سایر کشورها، در کشور ما به آن توجه چندانی نشده است. به طور خلاصه می‌توان کارآفرینی عمومی را به این صورت تعریف کرد: «ایجاد قواعد عمومی، استفاده خلاقانه از منابع جدید، طراحی سازمان‌های عمومی جدید و استفاده از سرریزهای کارآفرینی خصوصی در بخش عمومی برای خلق ارزش عمومی و اجتماعی». زمینه‌های نهادی و سازمانی کارآفرینی عمومی در کشور به خوبی قابل شناسایی و مطالعه است؛ از جمله آنها می‌توان به سازمان جهاد سازندگی و در ادامه آن سازمان بسیج سازندگی اشاره کرد که با توجه به نیازهای مختلف زمان در عرصه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی و فرهنگی به صورت مردم‌نهاد به خلق ارزش پرداخته‌اند.^۳

در جمع بندی این بخش می‌توان گفت تشکیل سازمان بسیج سازندگی به منزله نوعی احیای کارکردهای جهاد سازندگی است. به بیان دیگر می‌توان گفت توسعه اقتصادی و اجتماعی ناموزون، شکاف و میزان بهره مندی اقتصادی مرکز - پیرامون، عوارض ناگواری بر زندگی اجتماعی، امنیت اقتصادی، مناطق محروم و دورافتاده داشته و دارد. بر همین اساس و در راستای کمک به رفع عقب ماندگی های این مناطق، ایده و طرح بسیج سازندگی به عنوان یکی از راهبردهای محرومیت زدایی در مناطق محروم از سوی مقام معظم رهبری بیان شده است که از سه جنبه: کمک به توزیع عادلانه امکانات در مناطق محروم و جلب مشارکت، هدایت نیروی جوانان و خدمات داوطلبانه عمومی و در نهایت تأثیر بر توسعه زیرساخت‌های امنیت پایدار، قابل بررسی و تحلیل است.^۴

۱- اسماعیل احمدی معاون روابط عمومی اسبق سازمان بسیج مستضعفین مردمی کردن اقتصاد در بسیج" اداره پژوهش های خبری صدا و سیما ۱۳۹۵ کد پژوهش RE.22056

۲- از بیانات مقام معظم رهبری در بازدید از نیروی مقاومت در سال ۱۳۸۴

۳- محسن باقری نصرآبادی تحلیل نهادی خط مشی کارآفرینی عمومی، مطالعه موردی بسیج سازندگی پایان ناکه کارشناسی ارشد معارف اسلامی و مدیریت دولتی - تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۳

۴ هادی عبدالملک، علی محمد احمدوند" نقش بسیج سازندگی در امنیت پایدار " فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال شانزدهم، شماره ۶۰، پاییز ۱۳۹۲

۴. جلوه های صدور الگوی بسیج

انقلاب اسلامی که به تعبیر بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، انفجار نور بود، با تکیه بر فرهنگ و اندیشه‌ی بسیجی که ریشه در تفکر اسلام ناب محمدی داشت، پیروز شد. این انقلاب در مسیر رشد و استقرار، با چالش‌های متعدّد امنیتی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی در دو عرصه‌ی ملی و بین‌المللی رویاروی شد که با اتکا و بهره‌گیری از همین فرهنگ و اندیشه بسیجی که به فرموده‌ی مقام معظم رهبری، خود یک فرهنگ است، نه تنها توطئه‌های مختلف را خنثی ساخت که توانست «تفکر بسیجی» را به عنوان عاملی محرک برای بیداری ملت‌های مسلمان الگومند سازد. این الگومندی که نتیجه‌ی برون‌دادهای ایجابی همچون حفظ و ارتقای منافع ملی و ارزش‌های حیاتی و امنیت نظام اسلامی است، رفته رفته سنگ‌آسیاب شکل‌گیری نهادهایی مردمی شد که این نهادها، نه تنها در روند شکل‌گیری که در مسیر استقرار نیز بر مؤلفه‌های تفکر بسیجی مبتنا یافتند. از جمله نهادهایی که به نوعی مصداق صدور تفکر و تجربه‌ی نهادی بسیج هستند، می‌توان به نهادهایی چون حشدشعبی عراق، انصارا... یمن و حزب... لبنان اشاره داشت. الگوگیری نهادهای مذکور از بسیج، نه تنها در چگونگی شکل‌گیری که در روند استقرار و گسترش نیز نمود یافت. از این‌رو، نموده‌های این بهره‌مندی از الگوی بسیج را می‌توان در دو بُعد هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی واکاوی نمود. در روند شکل‌گیری، تعامل افراد به عنوان کارگزاران و زمینه‌های سیاسی - امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی به عنوان ساختارها، با الگوگیری از نهاد بسیج بوده است. به این معنی که تحقق نهایی این نهادها، همه ریشه در هم‌نهادی ساختار و کارگزار دارد. لذا همچون بسیج در ایران، نهادهای مذکور، به خاطر داشتن چنین پیشینه‌ی تاریخی، از پایداری و مقبولیت بالایی برخوردار بوده و خواهند بود. بُعد دیگر الگوگیری را می‌توان در نشر تفکر بسیجی در بین نیروهای نهادی و همین‌طور عموم مردم آن کشورها شاهد بود. ناگفته نماند که مقصود از صدور الگوی بسیج و تحقق نهایی نهادی با الگوگیری از بسیج مستضعفان، به معنی هم‌گونگی کامل آنها نمی‌باشد.

- حشد الشعبی عراق

صدور اندیشه و نهاد بسیج در کشور عراق، اگرچه ریشه در سال‌های حکومت صدام بر این کشور دارد، لیکن به طور مشخص از اشغال این کشور توسط آمریکا و همراهی کشورهای منطقه با آن، شروع شد. مردم این کشور که شاهد سلطه‌ی کشوری غربی با رویکردی نئوامپریالیستی بر منابع اقتصادی خود بوده و نتایج سلبی آن را در زندگی روزانه‌ی خود حس می‌کردند، به رهبری نیروهای انقلابی که خود تربیت‌شده‌ی مکتب اسلام ناب محمدی و اندیشه‌ی شیعی بودند، نگرش مقاومتی را با تشکیل هسته‌های مقاومت مردمی و خودجوش، عملی ساختند تا از تمامیت ارضی خود دفاع کنند. این اندیشه‌ی مقاومت که همچون تجربه‌ی نیروهای بسیجی در ایران به هنگام جنگ تحمیلی، دو بُعد ملی و مذهبی داشت، رفته رفته و با انسجام نیروهای استقلال طلب و از آن سو، بر ملا شدن اهداف استعماری غرب و رویکردهای ایدئولوژیک برخی کشورهای منطقه چون عربستان سعودی در همراهی با آمریکا، عمق بیشتری یافته و رویکردی جهادی به خود گرفت. تفکر انقلابی مردم عراق آنگاه که در کنار رویکرد حماسی ریشه در حبّ میهن و آرمان‌طلبی مذهبی و همین‌طور تکلیف‌باوری آنان در حراست از ارزش‌های ملی و اماکن مذهبی قرار گرفت، مسیر رویارویی با نیروهای اشغال‌گر را بیش از پیش هموار ساخت. به همین خاطر، شاهد شکل‌گیری تشکل‌های نظامی مردمی در طول سالیان حضور و پس از پایان اشغال عراق توسط آمریکایی‌ها هستیم. همزمان با اشغال بخش‌هایی از این کشور توسط داعش و فرمان مرجعیت مبنی بر جهاد همگانی، مردمی که الگوی مقاومت جمهوری اسلامی ایران و به طور خاص تفکر سازنده‌ی این نظام را دیده و شنیده بودند، برای اجرای تکلیف خود، داوطلب شدند. این اجتماع همگانی و چالش‌های متعدّد میدانی، موجب گشت تا الگوگیری از بسیج خود را در نهادی جدید تحت عنوان «حشدشعبی» در عراق، بروز دهد. این الگوگیری، محدود به روند ساخت نهاد نیست بلکه تفکر بسیجی، در رفتار اجتماعی مردم این کشور نیز ریشه دوانده است. لذا

امروزه و به طور خاص پس از پیروزی اندیشه‌ی مقاومت در مقابل جریان تکفیریسلم، شاهد حضور نیروهای داوطلب مردمی در عرصه‌های مختلف نظامی - امنیتی جهت حراست از مرزهای ملی و حفظ حریم اهل بیت علیهم‌السلام و همین‌طور نشر فرهنگ مقاومت و اسلام‌گرایی از طریق ایجاد مؤسسات و تشکل‌های مختلف هستیم.

- حزب ا... لبنان جلوه صدور الگوی بسیج

الگوی نهادی و تفکری بسیج در کشور لبنان را بیشتر می‌توان در بین شیعیان این کشور شاهد بود. البته ناگفته نماند که جریان سنتی میانه‌رو و مسیحیان ملی‌گرا نیز تا حدودی متأثر از اندیشه‌ها و رفتار رهبران و نخبگان سیاسی و نظامی بسیج در ایران هستند. از منظر نهادی، شکل‌گیری تشکل حزب ا... لبنان و رشد و گسترش نفوذ آن در عرصه‌های فرهنگی و نظامی - امنیتی این کشور، مصداق اتم‌الگوگیری از نهاد بسیج مستضعفان در ایران است. این الگوگیری را می‌توان در چگونگی بهره‌گیری رهبران دینی از بسترهای اجتماعی و فرصت‌های امنیتی در راستای احیای فرهنگ ملی‌گرای مردم و اندیشه‌ی عزت‌خواهانه‌ی دینی آنها شاهد بود. بعد دیگر این الگوگیری را به خوبی در نبردهای نظامی و حضور قدرتمند سیاسی آن می‌توان دید. اعتقاد به آرمان‌های اسلامی در کنار روحیه‌ی جهادی و گرایش تکلیف‌مدارانه، از جمله مواردی است که به خوبی تأثیر تفکر بسیجی در مردم این کشور را نشان می‌دهد. تربیت نیروهای ارزشی و نشر تفکر مقاومت متناسب با زمینه‌های فرهنگی لبنان از سوی جوانانی که احساس تکلیف دینی در راستای تعالی ارزش‌های دینی می‌کنند، همان حرکت جهادی نیروهای بسیجی در پایگاه‌های بسیج ایران است. افزون بر این، مشاهده می‌شود که نیروهای حزب ا... لبنان علاوه بر اینکه الگوی اولین زندگی خود را رهبران جمهوری اسلامی ایران می‌دانند، تجربه‌ی فعالیت بسیجیان ایران در عرصه‌های مختلف تولیدی را مبنایی برای کنش‌های اجتماعی خود قرار می‌دهند. در همین زمینه می‌توان به حضور نیروهای داوطلب مردمی برای پیوستن به حزب ا... لبنان یا کمک مادی به این تشکل اشاره داشت که خود حاکی از به ثمرنشدن اقدامات فرهنگی - اجتماعی نیروهای حزب ا... است. تفکر بسیجی نه تنها بر رفتار نیروهای وابسته به حزب ا... لبنان متجلی است که ردپای آن را می‌توان در نگرش و کنش مقاومتی مردان و زنان غیرمسلمان این کشور نیز شاهد بود. این نگرش که در چارچوب فضای فرهنگی خاص لبنان قابل بررسی است، نوعی خودباوری ملی و استعمارستیزی را به تصویر می‌کشد. بنابراین مشاهده می‌شود که اقشار و مذاهب مختلف این کشور نسبت به تحریم‌های بیگانگان علیه مردم لبنان و به طور خاص حزب ا...، واکنش تقابلی نشان داده و بر رویارویی با تجاوزگران صهیونیستی و تکفیری، تأکید می‌دارند.

- انصارا... یمن نسخه یمنی بسیج

اثرگذاری نهادی و تفکری بسیج در یمن به خاطر سبقه‌ی فرهنگی و بسترهای امنیتی و اقتصادی این کشور، عمومیت بیشتری پیدا کرده است به گونه‌ای که نه تنها به طور خاص در شکل‌گیری انصارا... یمن خود را نشان داد که شور حماسی مردم یمن و رویکرد انقلابی آنها را در راستای مقابله با تجاوزگران خارجی و استبداد دیکتاتورهای داخلی، پایدارتر ساخته است. الگوگیری انصارا... از نهاد بسیج به گونه‌ای بوده است که مؤسسين آن، خود را پیرو امام خمینی (ره) نامیده و تشکل خود را دنباله‌ی انقلاب اسلامی در ایران می‌دانند. این اندیشه‌ی جهادی نه تنها در عرصه‌ی نظامی توانسته است نیروهایی زنده و ایثارگر تربیت کند که عزت‌طلبی، استبدادستیزی، حفظ کرامت انسانی و اخلاق‌گرایی فردی و جمعی را در بین عموم مردم یمن نهادینه ساخت. صدور الگوی بسیج در یمن، نه تنها انصارا... که تشکل‌های شیعی دیگر را با شعار آمریکا و اسرائیل‌ستیزی ساخته است. این تأثیرگذاری بر مردم و نخبگان مسلمان و به طور خاص شیعی یمن، به اندازه‌ی ریشه‌دار است که رهبران این تشکل‌ها، به صراحت تأکید می‌دارند که تفکر امروز مردم یمن، تفکری بسیجی و استکبارستیزانه است که آن را از اندیشه‌های امام خمینی و رفتار سیاسی

آیت... خامنه‌ای درس گرفتیم. از این رو، شاهدیم که همزمان با بالاگرفتن بیداری اسلامی در این کشور، کمیته‌های انقلابی متشکل از تشکل‌های مختلف و نیروهای داوطلب مردمی، به فرمان عبدالملک الحوثی شکل گرفته و در این راه شهدای بسیاری نیز تقدیم کردند. جالب آنکه فرماندهان نظامی این کمیته‌ها، یکی از دلایل اصلی تجاوزگری سعودی‌ها را جلوگیری از تحقق انقلاب اسلامی در یمن و تشکیل نهادی همچون حزب... لبنان در این کشور می‌دانند. اقدامات کمیته‌های انقلابی در یمن، نه تنها حضور میدانی است که کمک‌رسانی به مردم فقیر و تلاش برای حل بحران‌های روزافزون اقتصادی مردم را نیز شامل می‌شود. اندیشه‌ی ایثارگری و شهادت‌طلبی مردم یمن موجب شده است تا امروزه آل سعود و حامیان غربی - عبری و عربی آن، به دنبال راهی برای برون‌رفت آبرومندانه از باتلاق یمن هستند.

□ نتیجه‌گیری

بسیج یعنی حضور بهترین و بانشاط‌ترین و باایمان‌ترین نیروهای عظیم ملت در میدان‌هایی که برای منافع ملی، برای اهداف بالا، کشورشان به آنها نیاز دارد، همیشه بهترین، خالص‌ترین و شرافتمندترین، پرافتخارترین انسان‌ها این خصوصیات را دارند. علت این‌که بسیج در کشور ما این‌گونه درخشیده است ایمان عاشقانه، ایمان عمیق و ایمان توأم با عواطف است که از خصوصیات ملت ایران است. مثل بعضی از ملت‌های دیگر عواطف در این ملت جوشان است و کلید بسیاری از مشکلات، این ایمان با آن عواطف همراه شد و این رودخانه عظیم خودش را به این دریای پهناور تبدیل کرد و مشکلات را در هر جایی که لازم بود از بین برد. بسیج عبارت است از مجموعه‌ای که در آنها پاک‌ترین انسان‌ها، فداکارترین و آماده به کارترین جوانان کشور در راه اهداف مالی این ملت و برای به کمال رساندن و به خوشبختی رساندن این کشور جمع شده‌اند، مجموعه‌ای که دشمن را بیمناک و دوستان را امیدوار و خاطر جمع می‌کند. بر همه مسئولان نظام واجب است تا با سیاستگذاری‌های درست روحیه و فرهنگ بسیجی را در کشور تقویت نمایند. امام خمینی (ره) در هفته بسیج مورخ ۱۳۶۷/۹/۲ درباره خطر غفلت از بسیجیان و روحیه بسیجی‌گری به مسئولان پیامی را صادر کردند. ایشان فرمودند: «من دست یکایک شما پیشگامان رهایی را می‌بوسم و می‌دانم که اگر مسئولان نظام اسلامی از شما غافل شوند، به آتش دوزخ الهی خواهند سوخت. بار دیگر تأکید می‌کنم که غفلت از ایجاد ارتش بیست میلیونی (بسیج) سقوط در دام دو ابرقدرت جهانی را به دنبال خواهد داشت. من از تمامی بسیجیان خصوصاً از فرماندهان عزیز آن تشکر می‌کنم و از دعای خیر برای این فرزندان با وفای اسلام غفلت نخواهم نمود». می‌توان گفت بسیج به تعبیر رهبر انقلاب یعنی متن مردم با این حال از حیث ضرورت‌های سازماندهی و بهره‌گیری حداکثری از مزیت‌های نسبی اقشار مختلف امروز در راه تشکیل ارتش بیست میلیونی بسیج اصناف و گروه‌های دانش محور از بسیج روحانیون و طلاب و نیز بسیج دانشجویی گرفته تا بسیج اساتید و مهندسين و پزشکان و از بسیج زنان تا بسیج عشایری تلاش‌های درخور توجهی برای تحقق ارتش بیست میلیونی صورت گرفته است. ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی و دفاعی، فرهنگی و اقتصادی به خصوص در عرصه سازندگی و محرومیت زدایی در سالیان اخیر تاثیرات ماندگاری بر کارآمدی نظام جمهوری اسلامی داشته است. آفاق تاثیرات و الگوسازی بسیج از مرزهای جمهوری اسلامی ایران فراتر رفته و امروزه تبلور تفکر و فرهنگ و روحیه و تشکیلات مردمی بسیج را می‌توان در حزب... لبنان، حشدالشعبی عراق و انصار... یمن یافت. این نمونه‌های الهام بخشی بسیج بی شک در شکست دادن رژیم صهیونیستی، داعش و رژیم سعودی در یمن نقشی بی‌دلیل داشته‌اند.